



‘Lentiz Life College,
afspiegeling van de
maatschappij in de wijk’

Docente Faridah el Massoudi en leerling Rianne de Jong

Verkleuring op school

Meegroeien als team en als docent

Groen onderwijs wil meer jongeren uit andere culturen interesseren voor groen onderwijs. Soms lukt dat, op verschillende scholen stijgen nu de percentages allochtone leerlingen. Dat betekent verkleuring. Maar wat verandert er dan op school? Wat verandert er voor de docent?

TEKST TON VAN DEN BORN | FOTOGRAFIE: TON VAN DEN BORN EN MARION KLERKEN

“Je moet er bij oudergesprekken op voorbereid zijn dat je een tolk nodig hebt”, zegt René de Vries, teamleider vmbo op het Wellantcollege Linnaeus in Amsterdam. “Toevallig hebben we een paar Marokkaanse en Turkse collega’s op school. Die kunnen dan bijspringen.”

Een andere consequentie is dat de kantine halal voedsel aanbiedt. “Verder hebben we veel gedaan aan structuur in de lessen. De lessen hebben een duidelijke kop en staart. We ontvangen leerlingen ook aan de deur. En docenten zorgen dat ze goed aanspreekbaar zijn.” Dat is misschien niet direct een aanpassing die te maken heeft met ‘verkleuring’, maar die wel goed lijkt te werken voor allochtone kinderen.

Buurtfunctie

Er is veel veranderd in Amsterdam. Toen De Vries zeventien jaar geleden op de school kwam, was Linnaeus nog een witte school. Hij vertelt samen met Frits van Stek, docent Engels, leerlingbegeleider en decaan, hoe de ‘verkleuring’ is gegaan. Het begon dankzij de individuele inspan-

ningen van een docent. Zij trok rond het jaar 2000 aan de projecten om allochtone leerlingen, vooral Marokkaanse kinderen, warm te krijgen voor groen onderwijs. Dit werd gesteund door gemeentelijk onderwijsbeleid en het had succes. Er kwamen steeds meer allochtone leerlingen vanuit omliggende wijken naar Watergraafsmeer waar de school staat.

Nu is 60 procent van de leerlingenpopulatie op het vmbo (totaal 144 leerlingen) gekleurd, evenals 80 procent van de leerlingen in het praktijkonderwijs (ook 144). De Vries vraagt het even na bij de administratie en meldt dat er zeker tien nationaliteiten op school zitten: Surinaams, Antilliaans, Marokkaans, Turks, Ghanees. “Moet ook”, vindt hij. De vmbo-school heeft immers vooral een buurtfunctie. “Als je als school dan geen afspiegeling bent van de wijk heb je geen bestaansrecht.”

Maar tien nationaliteiten, dan heb je misschien ook wel tien culturen op school. Er zijn boeken volgeschreven over cultuur en cultuurverschillen. Hoe ga je daarmee om?

Wat is er zo anders bij de Marokkaanse en Turkse jongens en meisjes in vergelijking met de Nederlandse kinderen? Je zou op scholen een bepaalde handelingsverlegenheid kunnen verwachten, omdat groen onderwijs veel minder met andere culturen te maken heeft gehad.

‘Als je blijft steken in het beeld van ‘rotmarokkaantjes’ loop je al snel vast als docent’

“Kinderen zijn uiteindelijk allemaal gewoon kinderen”, zegt Esther Wouters, programma-manager van Kies Kleur in Groen. “Maar om hen te bereiken, moet je soms wat cultuurcodes kraken. Je moet bijvoorbeeld weten dat een leerling het moeilijk zal vinden voor zijn fout uit te komen als je hem in een groep aanspreekt op zijn gedrag en dat je hem beter even apart kunt nemen.” >>



“Mijn ouders vonden het hier ook leuk”, zegt **Benedicta Elstrod** (16). Ze komt vanuit de Bijlmer naar Linnaeus. Ze heeft behalve in een bloemenzaak, ook een stage in de kinderopvang gedaan. En volgend jaar wil ze naar ROC Flevoland in Almere voor een opleiding in de zorg. “Er zitten ook vriendinnen hier,” lacht ze. “Het is echt een leuke school.”

Je moet je als docent van een interculturele groep realiseren dat je soms anders moet kijken en handelen. Maar, vervolgt ze, “als je blijft steken in het beeld van ‘rotmarokkaantjes’ heb je die flexibiliteit niet. Dan loop je al snel vast als docent.”

Gescheiden werelden

“We merken hier soms inderdaad een handelingsverlegenheid”, zegt Gea van der Lei, teamleider onderbouw Wellantcollege Utrecht. “Als er iets aan de hand is met een leerling, is het bijvoorbeeld heel moeilijk om de waarheid boven tafel te krijgen.” Wat is er nu gebeurd? Dan blijken cultuur en conventies toch van invloed. “Het gaat vaak om leerlingen met een islamitische achtergrond die je moet aansporen: kijk me aan als je met me praat, dat soort zaken. Natuurlijk weten we dat dit cultureel bepaald is, maar dit verwachten we wel van een leerling. We hebben het er wel over met het team: hoe krijg je het beste contact met deze leerlingen?”

De verandering in Utrecht gaat niet superhard, maar in elke klas zitten wel een paar allochtone leerlingen, zegt Van der Lei. “Het beeld dat je op een groene school

‘Diversiteit in het docententeam is belangrijk, zeker als je een diverse leerlingpopulatie hebt’

leert voor boer is hardnekkig. Maar dankzij gerichte pr op basisscholen verandert dat nu. Het helpt bijvoorbeeld dat de dochter van een juf op de islamitische basisschool hier thuiskwam van een open dag met een bloemstukje en zei: ‘ik wil naar de school waar ze dat leren’. Van die school komen nu, omdat ze het Wellantcollege beter kunnen plaatsen, elk jaar wel vijf of tien leerlingen.”



Leerling Chanita Nahr

De school staat nog steeds bekend als een witte school. Dat is voor veel Nederlandse, maar soms ook voor allochtone ouders reden om juist voor de school te kiezen. Als je er vanuit gaat dat via school integratie wordt bevorderd, de kloof met de Nederlandse cultuur kleiner wordt en je kansen om naar talent in plaats van afkomst beoordeeld te worden beter worden, dan moet je misschien niet voor een hele zwarte school kiezen. Waar zijn je kansen het beste?

Ouders spelen een grote rol bij de schoolkeuze. “Wij zien ouderbetrokkenheid als een succesfactor voor de ontwikkeling van kinderen”, zegt De Vries, “maar ouderbetrokkenheid is geen vanzelfsprekende zaak. Voor veel ouders - ook autochtone, maar vooral allochtone - zijn school en thuis gescheiden werelden. We proberen de betrokkenheid bijvoorbeeld te verhogen door ouders te vragen rapporten op school op te halen. We werken met oudercontracten bij het praktijkonderwijs. En we hebben een ouderraad die jaarlijks met de school een algemene ouderavond organiseert over thema’s als alcohol, drugs, loverboys. Op dit moment bestaat de ouderraad louter uit allochtone ouders.”

Mees

Wat is er op school nu anders? Heel lang geleden, bevestigden De Vries en Van Stek, gebruikten we wel voornamen, maar dat is verdwenen. “Het is nu meester of juf, of kortweg mees.”

“We proberen onze leerlingen bepaalde gedragsregels aan te leren”, zegt Van Stek. “Dat is niet anders op



Lizzy Wolthuis en Maria Maduro



Food docent Hao-En Looi

een witte school, maar misschien ligt er door de aard van ons onderwijs – een groot deel is immers praktijk-onderwijs – hier nog meer accent op. Voor deze groep is het belangrijk om duidelijke regels te stellen, en daar speelt kleur geen rol in. Je spreekt ze bijvoorbeeld aan op troep opruimen.”

“We kennen alle leerlingen op school bij naam. De school wil hen vooral een stabiele en veilige omgeving bieden; respect voor elkaar staat hoog in het vaandel. Dat moet je zelf uitstralen. Daarom begroeten wij alle leerlingen bij het begin van de les bij de deur persoonlijk. Wij zijn er trots op dat er bij ons zelden gedoe is tussen leerlingen; dat komt zeker door onze aanpak.”

De leerlingen kiezen in het vierde jaar meestal voor Flower Design of Dier & Zorg. “De doorstroom naar groen mbo is ongeveer 6 procent”, schat De Vries. “We geven niet veel huiswerk”, zegt Van Stek. “We hebben wel huiswerkclasses en we proberen vanaf het tweede jaar de huiswerkattitude te verhogen. Maar thuis huiswerk maken is soms lastig; vaak hebben onze leerlingen er ook geen computer.”

Er is veel aandacht voor taal en rekenen. “Veel van de ouders van onze kinderen zijn afkomstig uit sociaal zwakkere milieus en spreken zelf weinig Nederlands. Als je thuis in een andere taal wordt opgevoed, heeft dat wel invloed,” zegt Van Stek. “Ik merk soms ook dat je je taalniveau gaat aanpassen aan de beperkte woordenschat. En je controleert of het is overgekomen. Met de nadruk op taal is de instructietijd gestegen; het

team wordt daarin ook geschoold. Maar die taaltoets die straks moet, wordt voor veel leerlingen heel lastig.” Er is verder een strak absentiebeleid. “Als leerlingen er om half 11 niet zijn, wordt er naar huis gebeld”, zegt Van Stek. “Zijn ze ziek bijvoorbeeld? We hopen dan dat ouders een volgende keer zelf bellen als er iets is.” “We zitten ook bovenop het zogenaamde luxeverzuum”, vervolgt hij. “Dat ze nog een paar dagen aan de vakantie plakken. De ouders weten dat we daar duidelijke regels voor hebben.” Dat is overigens niet iets van de school, erkent hij, maar landelijk beleid. “Amsterdam is er in elk geval heel strikt in.”

Niet alleen de school als geheel moet zich aanpassen aan de gemengde cultuur op school, ook de individuele docent. En ook bij de docenten zie je diversiteit ontstaan. Linnaeus Amsterdam telt ongeveer vijftig personeelsleden. De Vries en Van Stek lopen ze na: “We hebben vier Surinaamse docenten, een Poolse juf en een Marokkaanse en een Turkse collega, en ook bij de onderwijsondersteunende mensen zijn er nog zeker drie met een andere achtergrond. Daar zijn we erg blij mee. Diversiteit in het team is belangrijk, zeker als je een diverse leerlingpopulatie hebt.”

Helden

Zo doet Linnaeus het. Kijk je op een andere school waar meer diversiteit is, Lentiz Life College in Schiedam, dan zijn er veel overeenkomsten, maar ook verschillen. Het Life College – waar vanuit een heel wit mbo-groen in Delft en twee vmbo-locaties één nieuwe school is gevormd – profileert zich daar niet als groene school, >>



“Het is hier niet zo zwaar”, vindt **Miquel Bhulai** (16). Hij is met zijn acht klasgenoten buiten in de tuin aan het werk. Op het tuincentrum waar hij stage heeft gelopen, was het harder aanpakken. “Misschien ga ik naar het roc om steward te worden, maar ik ben me nog aan het oriënteren.” Zijn moeder heeft hem hier op school ‘gezet’, en dat beviel hem uiteindelijk prima.

maar wel als een school waar je aan je toekomst kunt werken en ze van alles proberen om je droom te realiseren. Vmbo en mbo zijn op het Life College ook niet meer apart. “Er is nauwelijks onderscheid.”

Margriet Cornelisse, teamleider, is in elk geval enorm trots op de nieuwe school. En terecht. De school heeft ook uitstraling en aantrekkingskracht voor kinderen die normaal misschien niet direct aan groen onderwijs denken. “We hebben een naam in de wijk, in de stad en zelfs in de regio.”

De school, naast het station Schiedam, ligt in een kleurrijke omgeving en de school weerspiegelt die omgeving. Van de 800 leerlingen zijn er 500 gekleurd. En van de 110 personeelsleden, zijn dat er twintig. “We zijn een afspiegeling van de maatschappij in deze wijk.

Bij ons is het niet spannend meer van hé, daar heb je een allochtoon!”

Een zo’n docent is Hao-En Looi. “Leuk als je die kunt noemen in het artikel,” zegt Cornelisse. Hao-En Looi is een food docent van Singaporese komaf, met volgens haar een enorme drive en enthousiasme. “Hij is een voorbeeld, een echt rolmodel, iemand die laat zien wat je kunt bereiken in dit onderwijs.”

Voorbeelden kunnen altijd inspireren, vervolgt ze. “We nodigen zo bijvoorbeeld een Marokkaanse hoogleraar uit voor een gastles. Of we zeggen: dit is Abdel. Hij heeft een prachtige bloemenzaak in Rotterdam. Ga maar eens kijken!” Op school worden sowieso mooie en positieve dingen benadrukt. Een thema kan bijvoorbeeld zijn ‘helden’, maar niet zo snel ‘oorlog’. Dat wil niet zeggen dat alles lol en vrolijkheid is. “We zijn ook wel streng en maak je het te bont, dan kun je van school gestuurd worden. Soms hebben leerlingen de vreselijkste dingen meegemaakt. Als je je dat realiseert, begrijp je hun gedrag soms beter. We hebben natuurlijk als docenten ook de nodige pedagogische bagage en we praten onderling veel over wat er gebeurt op school.”

Rekenschap

Wat kan er misgaan? “Als je als docent ervan uitgaat dat de leerling zich maar aan moet passen aan jouw normen- en waardenpatroon, dan kan het verkeerd gaan,” denkt Esther Wouters. “Dan groeit er wederzijds onbegrip”, verzekert ze. “Je moet duidelijke regels hebben op school. Regels die voor iedereen hetzelfde zijn, maar los staan van persoonlijke normen en waarden van de docent.”

Projecteer niet alle ervaringen met de groep op die ene Marokkaanse jongen, is een tip, maar geef je wel rekenschap dat ze anders reageren. “Je kunt een Nederlandse leerling bijvoorbeeld sneller op een horizontaal niveau aanspreken, bijvoorbeeld wederzijds met voornamen. Zij waarderen het vertrouwen dat daaruit spreekt, maar dat werkt niet bij deze kinderen. Het eerste wat gekleurde scholen afschaffen is inderdaad de voornamen van docenten.”



‘Kinderen zijn kinderen, met dezelfde problemen en probleempjes, met talent en ontwikkeling en met dezelfde angsten en zorgen als ieder ander kind’

Serchel Heijkoop en Kenedi Almeida Costa uit klas LIC



“Wiskunde is het leukste vak”, zegt **Esma Zaizouni** (14). “Het is ook de leukste meester.” Ze wil iets met kinderen of visagist worden. Zover is het nog niet. School, zegt ze, “dat is om te leren, om een diploma te halen, aan een goede toekomst te werken en verder te komen.” Toch, zegt ze, “in groep 8 was ik het allemaal een beetje vergeten, welke school, maar mijn nicht zat hier.” Helemaal goed, want de school is leuk, de klas gezellig en er zitten ook een paar vriendinnen op.

Verkleuring van de school houdt volgens KKiG - programmamanager Wouters in dat je als docent ook zelf meegroeit en verkleurt. “De conclusie kan dan zijn dat als je goed met de verschillen om weet te gaan, kinderen toch dezelfde kinderen blijken, met dezelfde problemen en probleempjes, met talent en ontwikkeling en met dezelfde angsten en zorgen als ieder ander kind.”

Succesverhalen

Cornelisse vindt het op het Life College helemaal niet zo'n issue, verkleuring en de eisen die dat aan een school stelt. “Ik zou het in elk geval niet steeds willen benadrukken.” De school heeft zich volgens haar niet aangepast aan een andere instroom, maar er is een ‘concept’ neergezet dat aantrekkelijk blijkt voor die instroom.

De school is meer dan een school, vertelt Cornelisse, want de deur is open van 8 tot 8, en de school is ook ontmoetingsruimte, bibliotheek en opvang. Het Life College begeleidt er leerlingen bij hun zoektocht naar een toekomst; dat is het idee. “We voeren passie- en droomgesprekken. Een leerling kan kiezen om hier op school zijn bestemming te vinden, maar zo'n leerling kan ook zeggen: ik wil heel graag naar de balletacademie. Er zijn heel veel leerlingen die mooie succesverhalen kunnen vertellen. Daar zijn we trots op.”

Life College wil leerlingen in elk geval een veilige omgeving bieden waar ze steun kunnen vinden en waar ze met plezier naartoe komen. In het rijtje van do's en dont's mag die misschien wel bovenaan. >>

Do's en dont's

1. Veel do's en dont's liggen voor de hand. Namen kennen bijvoorbeeld en ze goed uitspreken. Belangstelling, betrokkenheid, gesprekjes ook over niet-schoolse onderwerpen. Allemaal vanzelfsprekend, maar met culturele verschillen rekening houden, vraagt iets extra's.
2. Positieve benadering. Zeg niet wat je niet doet, maar wat je wel doet.
3. Verdiep je in de communicatieverschillen. Marokkaanse en Turkse gezinnen richten opvoeding meer op eer, familietrots en wij-gevoel, terwijl die bij Nederlandse kinderen meer gericht is op persoonlijke ontplooiing, trots en persoonlijke ambitie. Communicatie in andere culturen is vaak minder direct en tegenspreken wordt niet geaccepteerd. Interculturele communicatievaardigheden en kennis over cultuur kunnen thema's in personeelsbeleid en scholing zijn.
4. Herkenning voor allochtone leerlingen op school – andere allochtonen, gekleurde docenten, posters - bevordert het gevoel van thuis horen. Dat kan ook met aandacht voor feesten.
5. Niet boos worden. Niet afkappen, maar eerst luisteren, niet wegduwen maar accepteren en gebruiken wat allochtone kinderen als eigenschappen en culturele achtergrond hebben.
6. Duidelijke kaders, afspraken en regels, een sanctieprotocol. Twijfel niet: ja is ja en nee is nee. Kies de momenten om strenger te zijn (bij de lesstart, klassikale momenten). En wees consequent.

Misschien is er behoefte aan een Kees Beekmans in groen onderwijs, een docent die jarenlang zijn (ontroerende) ervaringen met kinderen op een 'zwarte' praktijkschool in columns in de Volkskrant en de Groene Amsterdammer publiceerde.

Zijn column staat opgenomen in een boekje, zie ook de bazar op pagina 19.



Zijn er ook succesverhalen bij Linnaeus? "Jazeker", zeggen De Vries en Van Stek. "Als onze leerlingen doorstromen naar het mbo en daar goed presteren, is dat op zich al een succesverhaal. Praktijkonderwijs is

immers bedoeld voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen. Het gebeurt ook regelmatig dat oud-leerlingen hier binnenwandelen om te vertellen hoe het gaat. Vaak zijn dat alloch-

tone leerlingen. Heel leuk om ze terug te zien; dat zegt ook wel iets over de betekenis die je als school voor hen hebt gehad."

Reflectie lector Rudy Richardson

Dr. Rudy Richardson, lector Ecologie van Culturele Diversiteit in groen onderwijs op Stoas Hogeschool, beaamt dat de school in relatie tot de directe omgeving zijn identiteit moet ontwikkelen. Leerlingen, docenten, buurtbewoners, instellingen en bedrijven maken daar onderdeel van uit. De afspiegeling van de samenleving op school en de burgerschapsvorming van de leerlingen krijgen dan vorm en inhoud.

Als het gaat om de omgang met de verschillende culturen op school wijst hij op het belang van herkenning en erkenning van de meervoudige culturele identiteiten van de deelnemers. Een valkuil is dat aan individuele leerlingen of docenten kenmerken worden toegeschreven

op basis van veronderstelde algemene kenmerken. De 'Turkse' of Nederlandse identiteit bestaat niet; het is een mix van culturele kenmerken die voortkomen uit de omgang met mensen van andere culturen in een bepaalde omgeving.

Duurzame sociale relaties op een school ontstaan dan volgens hem ook juist door in de omgang met elkaar en in wederkerigheid elkaars culturele patronen af te tasten en opnieuw vorm te geven. Welke delen van de bestaande culturele patronen geven we op en van welke delen van die patronen vinden we dat ze gehandhaafd moeten blijven? Welke nieuwe patronen ontstaan er dan? Daarvoor is niet zozeer kennis nodig van elke specifieke cultuur, maar juist de ontwikkeling

van algemene 'crossculturele' competenties. Het gaat dan om het ontwikkelen van culturele empathie, flexibiliteit, ruimdenkendheid, sociaal initiatief en emotionele stabiliteit. Dit kan helpen om een gedeelde identiteit van een school te ontwikkelen. In de do's en dont's worden een aantal van deze crossculturele competenties concreet gemaakt. ■



Eigenaar kippentransportbedrijf Gemril bv

Rahmi Gemril

Lees meer over Rahmi op www.kieskleuringroen.nl wall of fame